

Nový web o popravených za nacismu

U příležitosti 80. výročí konce druhé světové války zveřejnil Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) nový interaktivní webový portál Čechoslováci popravení z rozhodnutí německé nacistické justice (popravenizavalky.cz).

Portál popravenizavalky.cz byl představen na tiskové konferenci v Praze 28. května 2025 (foto: Júlía Holaňová / ÚSTR)

Portál přináší komplexní a metodicky zcela nové zpracování problematiky justičních obětí nacismu. Umožňuje vyhledávání konkrétních osob v databázi, do níž budou postupně zahrnuti všichni popravení občané předmnichovského Československa bez ohledu na národnost a trestný čin, za který byli odsouzeni. Jako pilotní projekt byly ve spolupráci s německým Gedenkstätte Münchner Platz Dresden / Stiftung Sächsische Gedenkstätten (Památník Münchner Platz Drážďany / Nadace Saské památníky) zdokumentovány oběti popraviště v Drážďanech, které patřilo k těm, kde bylo nad někdejšími československými občany – převážně příslušníky protinacistického odboje a odporu – vykonáno nejvíce rozsudků smrti, celkem téměř devět set. Aktuálně je nyní zveřejněno

více než tři sta profilů jednotlivých popravených, další budou dostupné do konce roku 2025. Každý z nich shrnuje základní údaje dané popravené osoby: jméno, datum a místo narození, konfesi, rodinný stav, národnost, aktuální státní příslušnost, případný akademický titul či vojenskou hodnost, povolání a místo posledního bydliště či působiště. Těžištěm medailonku jsou data týkající se samotné perzekuce: datum zatčení, jednotlivá místa věznění, název soudu a místo jeho zasedání, jméno a základní životní data předsedy soudu, datum rozsudku, spisová značka, jména spoluodsouzených k smrti (s odkazem na jejich vlastní profily) a stručné zdůvodnění trestu smrti, které se dochovalo buď v rozsudku, obžalobě či dobovém rejstříku popravených (tzv. Mordregister). Uživatelé webu zde naleznou také informace

o zacházení s tělesnými ostatky po popravě, jakož i údaj o současném místě pohřbení. Profily odkazují i na místa paměti, tedy pomníky, pamětní desky, hroby a kenotafy, které dnes popravené připomínají. Nechybí ani výběr pramenů a literatury vztahujících se ke konkrétní osobě.

Portál vedle medailonků popravených nabízí i řadu dalších informací. Zaujmout mohou vybrané reprezentativní příběhy, které zastupují vždy určitou skupinu osob podle různých kritérií, například podle typu činu, za který byli tito lidé odsouzeni. Zvláštní část webu je věnována nově objeveným dopisům na rozloučenou, které napsali odsouzení jen několik hodin před vykonáním rozsudku. Vysvětlení historických souvislostí podává část nazvaná Popraviště, pod níž se skrývá i statistické vyhodnocení dat získaných o obětech drážďanského popraviště. Jako cenná pomůcka poslouží přehled zákonů a nařízení, které byly podkladem pro vynesení trestu smrti, i soupis nejčastěji využívaných archivních pramenů. Shrnuty jsou také dosavadní publikační výstupy z projektu za posledních několik let. Portál a databáze jsou výsledkem víceletého systematického výzkumu založeného na kritické práci s archivními zdroji, sbírkami paměťových institucí a literaturou. Opírají se i o prameny osobní povahy, které se podařilo získat díky spolupráci s rodinnými příslušníky popravených. Na dokumentaci popravených v Drážďanech plynule naváže v následujících letech postupné zmapování československých obětí dalších popravišť Německé říše.

PD

Pavla Plachá